

Марија ПЕЈОВИЋ /Никшић/

О НЕКИМ ИЗРАЗИМА КАО СИНТАКСИЧКИМ ОСОБЕНОСТИМА ЈЕЗИКА МЕДИЈА

Језик новинарства, односно језик средстава јавног информисања, представља синтезу различитих видова језичке праксе који настају као резултат функционалног раслојавања, тако да у језику медија можемо наићи на административно-политичке конструкције и фразеологизме, књижевноумјетничку фигуративност и емоционалност, обрте из разговорног језика, а понекад, у посебним рубрикама, и на научну терминологију.

Ми ћемо се у овом раду бавити изразима које чини неки глагол говорења или глагол близак њему и његова допуна у виду апстрактне именице у акузативу без предлога, као нпр. *изразити наду, сумњу, напјеру, жељу* итд. Ове изразе, који су се усталили у новинарском начину изражавања под утицајем административно-политичког, покушаћемо да у кратким цртама освијетлимо са синтаксичког, семантичког и, наравно, са функционално-стилског аспекта, јер употребу и заступљеност појединих облика и конструкција у језику медија често није могуће у потпуности сагледати независно од функционално-стилских оквира. Примјери су преузети из дневних новина, телевизије, радија, као и са појединих сајтова који се баве информисањем о дневним догађајима и чији се садржај често дословно преноси у средства јавног информисања (као нпр. сајт Владе Републике Црне Горе који информише о активностима функционера и сајтови појединих политичких станака).

Често се у нашим штампаним и електронским медијима, по нашем мишљењу чешће од других, могу прочитати или чути реченице које садрже конструкцију — лични облик глагола *изразити* са допуном у облику акузатива апстрактне именице *увјерење*, као нпр.:

Вујановић је изразио увјерење да ће опозициони посланици гласати и за Уставну повељу и за закон о њеном спровођењу ... (*Вијести*, 16. јануар 2003)

Потпредседник Ђуровић (је) изразио увјерење да ће се наставити са добром сарадњом Владе и Агенције САД за међународни развој. (сајт Владе РЦГ, 20. 5. 2005)

Председник Ђукановић је такође изразио увјерење да ће група „Но наме”, препознатљивим изразом и даље достојно репрезентовати Црну Гору и постизати још значајније резултате. (сајт Владе РЦГ, 23. 5. 2005)

Он је изразио увјерење да ће се рјешење наћи, јер је то у интересу оба народа... (сајт СНС-а, 29. 12. 2004)

Вујановић је такође изразио увјерење да ће европске институције подржати дијалог као начин постизања споразума. (сајт Председника РЦГ 26. 2. 2005)

... Министар Лукшић је изразио увјерење да ће то бити значајна прилика за Црну Гору... (сајт Владе РЦГ 16. 3. 2005)

Нису ријетки примјери реченица са конструкцијама *изразити наду*, *сумњу*, *спремност*, *бојазан* и сл. Глагол говорења, односно управна ријеч не мора увијек бити глагол *изразити*, иако најчешће јесте, већ то могу бити *оцијенити*, *поновити*, *саопитити*, *одбацити* (у значењу *негирати*), чак и неки глаголи удаљенијег значења, као у посљедњем од примјера који слиједи:

Он је изразио наду да ће Војска Србије и Црне Горе већ ове године бити дио једног удруженог европског савеза ... (*Побједа*, 20. 5. 2005)

Ми ћемо упутити званичан захтјев МУП-у Будва да преиспита овај случај ... (*Побједа*, 20. 5. 2005)

Изразио је задовољство што су га дјелимично послушали... (*Побједа*, 20. 5. 2005)

Он је ... поновио спремност црногорске власти за разговор о овој теми и прије и послије референдума. (*Побједа*, 20. 5. 2005)

Недавна одлука Рукометног савеза Црне Горе којом *прихвата* приједлог РС Србије... (*Побједа*, 20. 5. 2005)

Гости су такође *наговијестили могућност* и за аранжмане словеначких дрвопрерађивача... (*Побједа*, 20. 5. 2005)

Одмах сам позвао Јовићевића... и изразио сумњу да је у питању конструкција у коју су укључени представници МУП-а, рекао је Ђукановић (електронске дневне новине ПЦНЕН, 16. 12. 2003)

Бернс је... рекао да ће 2005. почети процес одређивања статуса покрајине и изразио наду америчке администрације да ће питање Косова бити ријешено до краја 2006. (РТЦГ, 19. 5. 2005)

Поповић је изразио наду да ће Скупштина ову иницијативу размотрити 26. априла у наставку сједнице која је почела 12. априла. (РТЦГ 21. 4. 2005)

Амбасадор Грчке у Београду ... *изразио (је) спремност* да заједно са грчким Генералним Конзулатом у Подгорици иницира посјету значајнијих грчких инвеститора Црној Гори, саопштено је из премијеровог кабинета. (ПЦНЕН, 6. 10. 2003)

Он *је изразио бојазан* „да се у Србији ствара веома неповољно расположење према Црној Гори, јер нико не може предуго да трпи уцјене званичне Подгорице”. (ПЦНЕН 1. 2. 2004)

Координатор Покрета за независну Црну Гору Бранко Луковац *одбацно је данас оптужбе* да би референдум могао да изазове нестабилност ... (Радио ЦГ, 25. 5. 2005)

Високи функционери Српске народне странке Горан Даниловић и Андрија Мандић, који *је јуче* и званично *објелоданио намјеру* да се кандидује... (ПЦНЕН, 8. 9. 2003)

Предсједник СЦГ Светозар Маровић изјавио је вечерас у Бриселу, да *је српски премијер Војислав Коштуница „преузео несумњиву намјеру* да испуни обавезе према Хашком суду”. (*Побједа*, 14. 12. 2004)

Амбасадор Дим *је подвукао снажан интерес* пољских инвеститора... (Радио ЦГ, 26. 5. 2005)

У домаћим медијима ријетко се може наићи на примјере са *обзнанити + апстрактна именица*. Такви се случајеви чешће налазе у хрватској штампи:

Јушченко *је заједно са својим сурадницима јасно обзнанио намјеру* да Украјину уведе у ЕУ... (*Вјесник*, 24. 2. 2005)

Наведени изрази најчешће су заступљени са обликом перфекта глагола говорења, што је разумљиво с обзиром на природу дјелатности у средствима јавног информисања, тј. информисање о нечему што се десило, најчешће у блиској прошлости. Ове комбинације доста су устале у текстовима при преношењу нечијих ријечи, па су овакве реченице блиске индиректном говору.

Напријед смо навели да су управне ријечи ових синтагми глаголи говорења. Многи од њих такав карактер добијају и он постаје јасан тек када се узму заједно са допуном, одн. именицама које означавају стање, расположење, осјећање, а и када се узме у обзир ситуација у којој се комуникација обавља. Дакле, у овим изразима глаголи бивају својим допунама семантички дефинисани, па према томе можемо сматрати да њихово лексичко значење није сасвим потпуно и да у језику имају наглашену функцију „носилаца граматичких ознака предикативности”, као што Радоје Симић квалификује неке фразеологи-

зме политичког дискурса¹. Значење реченица у којима су комбинације као нпр. *изразити увјерење* не би се битније промијенило кад би се глагол *изразити* изоставио, тј. кад би умјесто: *изразио је увјерење* стајало: *увјерен је*, иако се сасвим значењски не поклапају. Због помену-те значењске недовршености и недефинисаности глагола и околности да тек заједно са допуном чини значењску цјелину, ми га узимамо као израз који има синтаксичку функцију предиката.

Овакви устаљени изрази редовно су модалног карактера а експликативне реченице које се на њих наслањају означавају радње које се намјеравају вршити, у које се сумња, у које је субјекат или говорно лице увјерено итд. Значи, зависне реченице које произилазе из управних са поменути изразом, модалне су. Михаило Стевановић о њима пише као о изричним волунтативним реченицама посебне врсте, којих је карактеристика да нису допуне глаголу, већ именици из управне². Узећемо наш примјер:

...Комесар Рен *је изразио спремност* да се прилагоде поједини сегменти Студије... (сајт Владе РСГ, 19. 4. 2005)

Ако у синтагму претворимо зависну реченицу заједно са ријечју на коју се наслања, добићемо: *спремност за прилагђјавање појединих сегмената Студије*. Према анализи М. Стевановића, у синонимској варијанти јасније се види да је изрична реченица ослоњена на именицу, а не на глагол из управне реченице и да има функцију допуне или одредбе, „у зависности од тачке посматрања”³. Наше је мишљење да се овакве реченице могу схватити као изричне реченице које се ослањају на предикат управне, без обзира које форме он био, одн. без обзира што је предикат у овом случају израз *изразио је спремност*.

Конструкције *изразити очекивање*, *изразити спремност*, *објелоданити намјеру* и сл. могу се посматрати као синоними са *оčekивати*, *бити спреман*, *намјеравати*, или нпр. *изразио је намјеру* може се превести у *изразио је* или *рекао је да намјерава*. Међутим, у језику медија одржавају се конструкције са апстрактним именицама. Ми то тумачимо у оквиру раније примијећене тенденције ка номинализацији нови-

¹ Радоје Симић, *Политички дискурс*, МХ Актуел, Београд 1996, стр. 127.

² Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II*, Научна књига, Београд 1969, стр. 808.

³ *Исто*, стр. 810.

нарског дискурса. Тај тренд је нарочито изражен у „фактографским”⁴ жанровима као што су вијест и извјештај.

Навели смо да се конструкцијама које анализирамо редовно, мада не увијек, изражава лични став према још нереализованој радњи реченице која слиједи, уколико је, наравно, у питању сложена реченица, а таквих је међу нашим примјерима највише. Међутим, изричне реченице ослоњене на конструкције *глагол говорења + апстрактна именица* нису увијек модалне, већ могу бити и индикативног карактера. Таква је трећа реченица из друге групе примјера, мада се на индикативне конструкције овога типа ређе наилази. Колико је модалност као глаголска категорија подесан и комуникацијски ефикасан начин саопштавања о релевантним догађајима друштвеног живота, другачија је проблематика. Нашем пољу интересовања не припада ни оцјена колико нечије намјере, наде, очекивања и спремности могу бити важне за читаоце или слушаоце. Међутим, наше је мишљење да се на језик медија не морају пројектовати, каткад и дословно пресликавати карактеристике и језичка рјешења политичког дискурса. Анализирани изрази најчешће се могу прочитати или чути у текстовима административно-политичког типа, у изјавама политичара и партија о свом дјеловању а које се цитирају или препричавају у средствима јавног информисања.

Узимајући у обзир функцију новинарског језика, а поготово уже информативних жанрова, и језичке особине које се претпостављају у тим комуникацијским околностима (концизност, јасност, једноставност итд.), устаљене изразе и фразеологизме не можемо сматрати пожељним. Таква језичка средства, као и ова у нашем раду описана, често повлаче непотребну перифрастичност и плеонастичност, а неријетко нису оправдана ни са становишта естетских критеријума, које ни у језику медија не би требало занемеривати.

---

⁴ Марин Младенов, *Новинарска стилистика*, Научна књига, Београд 1980, стр. 208.

Marija PEJOVIĆ

ON CERTAIN EXPRESSIONS AS SPECIAL SYNTAX CHARACTERISTICS
OF THE MEDIA LANGUAGE

Summary

In this piece of work a short syntax, semantic and stylistic analysis of the type: Verb of Speech + Abstract Noun as its supplement is given, e. x. to express belief. Such expressions are often used in the language of the media under the influence of political discourse.